

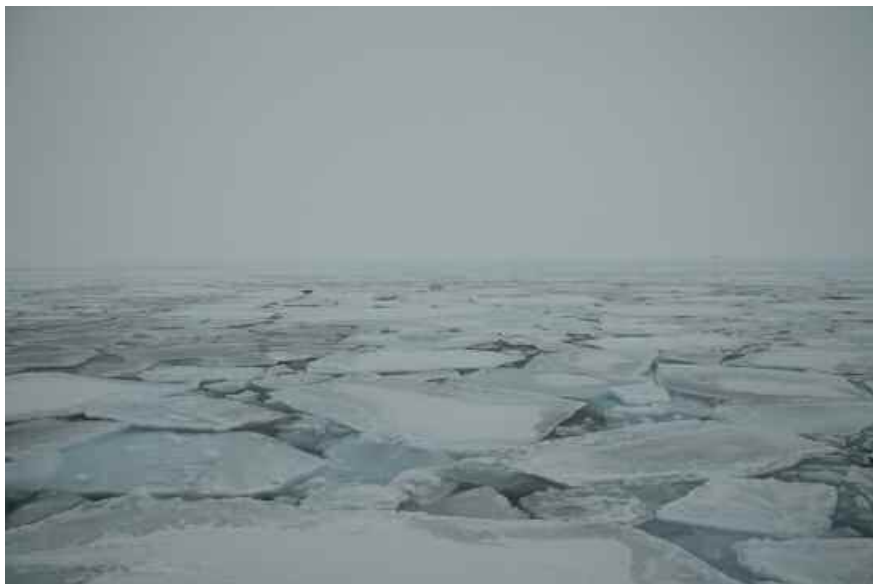
SPRÅKETS ROLLE I KLIMADEBATTEN

foredrag på møte
2. november

av professor Kjersti Fløttum, Institutt for fremmedspråk, Universitetet i Bergen

Klima er et usynlig fenomen som man verken kan se, høre eller ta på – til stor forskjell fra været. Slik sett er det gjennom språk at man får kunnskap om det komplekse og sammensatte klimafenomenet. Dette er ett av flere utgangspunkt for motivasjonen en gruppe språkvitere i Bergen har hatt for å studere hvordan klimaspørsmålet fremstilles språklig. Vi har studert språkets rolle i den mangesidige debatten om årsaker og konsekvenser av klimaendringer, og om tiltak som kan iverksettes for å møte samfunnets klimautfordringer (Fløttum 2017a; Hulme 2009; Nerlich et al. 2010). I dette foredraget skal jeg først si noe om hvorfor vi valgte å bygge opp et tverrvitenskapelig prosjekt; deretter skal jeg presentere noen av de mer språklige forskningsspørsmålene vi har arbeidet med i forskningsgruppen LINGCLIM (LINGCLIM er et kortnavn for prosjektet *LINGguistic representations of CLIMate change discourse and their individual and collective interpretations*, finansiert av Forskningsrådets SAMKUL-program, 2013–2017). Først et eksempel.

I et intervju på nordområdekonferansen Arctic Frontiers i januar 2015 uttalte statsminister Erna Solberg følgende: ”Vi har ikke flyttet iskanten. Den har flyttet seg selv”, (blant annet gjengitt i *Stavanger Aftenblad* 20.01.2015). Utsagnet er interessant språklig sett, blant annet på grunn av den språklige flerstemmigheten (polyfoni) det inneholder. For det første bruker Solberg et kollektivt ”vi” som ikke har en opplagt referanse bortsett fra at det inkluderer statsministeren selv. Viser det til ”regjeringen”, til ”politikere” mer generelt, eller til noe enda mer omfattende? For det andre antyder nektelsen ”ikke” en avvisning av en underliggende stemme som sier at iskanten er flyttet. Videre overrasker det refleksive ”flyttet seg selv”. Kan iskanten virkelig bestemme selv om den skal flytte seg? Dette blir litt påfallende når vi gjennom klimavitenskapen kjenner til hvilken påvirkning klimaendringer har hatt på isen i Arktis, og ikke minst hva menneskelig ak-

Iskantområde. Foto Lise Øvreås.

tivitet har bidratt med i dette. Vi kan faktisk forstå det som at det er ”vi” – et stort, udefinert kollektiv av mennesker, særlig i den rike verden, som har bidratt til å flytte iskanten. Med sitt utsagn ville antakelig Solberg bare avvise at regjeringen ikke driver med å sette tilfeldige grenser for iskanten, hvilket hun effektivt gjør med nektelsen ”ikke”. Den påfølgende setningen om at iskanten har flyttet seg selv gjør utsagnet noe merkelig, og den bidro til mange kommentarer i ettertid. Språkbruk kan demonstrere makt, og bak politikeres språkbruk ligger gjerne bestemte kommunikasjonsstrategier. Hvor bevisst Solbergs ordvalg var i denne sannsynligvis hektiske intervju-situasjonen, er imidlertid usikkert.

Mitt poeng med å gjengi statsministerens utsagn er å vise hvordan et tverrfaglig perspektiv kan komplettere det språkvitenskapelige og slik gjøre analysen mer fullstendig. Den språklige analysen av utsagnet blir beriket når klimaforskeren bidrar med et helhetlig bilde av ismelting og den faktiske klimasituasjonen i Nordområdene, og når statsviteren bidrar med innsikt i de harde politiske skillelinjene omkring videre norsk olje- og gassvirksomhet i disse områdene. Analysen blir styrket gjennom å se samlet på selve språkbruken og på konteksten utsagnet er ytret i.

I den mangesidige og sammensatte klimadebatten skapes utallige tekster og taler av ulike aktører med ulike agendaer og interesser, som resirkuleres,

omformuleres og tolkes i ulike kontekster. Viktigheten av spørsmålene rundt klima og alt som etter hvert har fulgt med i samfunn og politikk utenfor akademien, ble en drivkraft for LINGCLIM-gruppen. Vi ønsket å finne svar på spørsmål som de følgende: Hvordan konstruerer de enkelte aktørene sin agenda språklig? Hvilke språklige og retoriske virkemidler tas i bruk? Hvordan påvirkes opinionen og folk flest? Vi oppdaget imidlertid raskt at for å utvikle solide svar måtte språkvitenskapen trekke inn andre fag. Resultatet ble et samarbeid med forskere fra klimavitenskap, statsvitenskap og psykologi, med språkviterne som ”premissleverandører” for problemstillingene og undersøkelsene. Det var problemstillingene knyttet til språkbruk som var utgangspunktet; vi språkvitere stilte spørsmålene og bestemte rammene for prosjektet. De andre disiplinene har vært våre ”hjelpesvitere”.

Et tverrvitenskapelig samarbeid med så forskjellige fag og fagtradisjoner er ingen ”kvikk-fiks”. Viktige forutsetninger for å få det til å fungere er først og fremst at det ligger en solid disiplinkompetanse i bunnen, at man er enige om en felles overordnet forskningsidé om å utvikle ny kunnskap, og at deltakerne er både åpne i forhold til nye og ukjente perspektiver og sjenerøse når det gjelder å dele av egen kompetanse. I tillegg er det bra å ha god sans for humor; det kan oppstå mange komiske situasjoner når så ulike fagtradisjoner møtes. Generelt er tverrfaglighet etter min mening mer et mål i en tidkrevende prosess enn en tilstand. Videre bør samarbeidet bidra til at de involverte enkeltdisiplinene berikes, i tillegg til at ny kunnskap utvikles.

Hvorfor valgte vi språkviterne å samarbeide med de tre nevnte disiplinene? Årsakene kan oppsummeres slik: Vi har samarbeidet med naturviterne for å forstå sammenhengen mellom den naturvitenskapelige klimakunnskapen og det som faktisk sies/skrives om klima i den offentlige og private sfære. I samarbeid med statsviterne får vi verdifull hjelp til å gjennomføre forskningsbaserte meningsmålinger, og videre til å forklare forholdet mellom språkbruk og folkeopinion og slik finne ut mer om mønstre for konsensus og kontroverser. Vårt samarbeid med psykologene har vært viktig for å gjennomføre eksperimenter rundt grupper og enkeltindividers respons på ulike fremstillinger om klima, og for å forstå sammenhengen mellom språklig fremstilling og individers tolkning.

Dette tverrfaglige samarbeidet har bidratt til gjennomslag, både innenfor akademien og ute i samfunnet for øvrig, og har hatt en avgjørende betydning for å utvide vår egen språkvitenskapelige rekkevidde.

I de senere årene har diskusjonen om nødvendighet av mer samarbeid mellom kultur og natur, eller mellom humanistiske og samfunnsviten-

skapelige disipliner og naturvitenskapelige disipliner blitt stadig viktigere i studiet av store samfunnsmessige utfordringer. For noen synspunkter på dette, se for eksempel Palsson et al. 2013 og O'Brien 2015.

LINGCLIM-gruppens motivasjon har hele tiden vært oppfatningen av språk som en grunnleggende del av de kulturelle forutsetningene for samfunnsutviklingen, samt klimaspørsmålets særlige utfordringer relatert til språkbruk. Vårt hovedmål har vært todelt: å bevisstgjøre om språkets rolle og å bidra med ny innsikt og slik styrke kunnskapsgrunnlaget for samfunnsmessige og politiske vedtak om tiltak rettet mot klimaendringene (Fløttum 2016; Fløttum [red.] 2017).

Vi har studert hvordan språk spiller en rolle i både fremstilling og forståelse, og i kollektiv og individuell tolkning av klimaspørsmålet, for slik å finne ut mer om folks holdninger, engasjement og eventuell villighet til handling. I tillegg til å studere det språklige, er spørsmålene om hvem som sier hva, hvor, når og hvorfor, avgjørende for den helhetlige analysen. Vi har hatt et uttrykt mål om å formidle og synliggjøre dette for både beslutningstakere og det allmenne publikum. Klimaendringer er en av de største samfunnsutfordringene vi står overfor både nasjonalt og globalt, og for å komme frem til bærekraftige løsninger trengs ulike typer kunnskap. I utgangspunktet kan klima synes å ha lite med språk å gjøre. Men fra å være i hovedsak et geofysisk fenomen har klima utviklet seg til å bli så mye mer. Vi møter problemstillinger som har å gjøre med vitenskap, samfunn, politikk, økonomi, kultur, etikk og ikke minst kommunikasjon og formidling, hvor språkets rolle blir særlig viktig. Klimaspørsmålet er også forbundet med ulike holdninger, meninger og særinteresser som formidles språklig gjennom en rekke forskjellige stemmer og aktører. Vi vet at språk gjør mer enn å representere; språket influerer på holdninger og atferd, og kan skape nye virkeligheter.

Som illustrasjon på ulike stemmer og interesser skal jeg nå vise noen eksempler, som mer eller mindre implisitt også viser ulike interesser. Fra FNs klimapanel (IPCC) siste rapport fra 2013 finner vi konklusjonen på deres gjennomgang av relevant forskning: "Global oppvarming er uomtvistelig og i hovedsak menneskeskapt." Fra et helt annet perspektiv, formulerer den norske gruppen "Klimarealistene" seg slik: "Naturen – ikke menneskene – styrer jordens klima!". Dette var tittelen på et hefte de sendte ut til alle norske skoler, høyskoler og universiteter i 2011, og som ble sterkt imøtegått. I politikken hører vi ofte til dels motstridende synspunkter, slik som i tidligere statsminister Jens Stoltenbergs følgende utsagn: "Målet er ikke å holde karbonet i bakken. Målet er å redusere utslippene til atmosfæren" (Bergens

Tidende, 01.06.13). Dette blir gjerne tolket som eksempel på den norske dobbelkulturen, med ønske om å være en ledende miljø- og klimanasjon, samtidig med å være en stor produsent av olje og gass. I det siste året har vi sett at dette i utenlandske medier blir kalt "A Norwegian Paradox" (The New York Times, 17.06. 2017). Som et siste eksempel viser jeg til Grunnlovens miljøparagraf, § 112, som sier følgende: "Enhver har rett til et miljø som sikrer helsen, og til en natur der produksjonsevne og mangfold bevares. Naturens ressurser skal disponeres ut fra en langsiktig og allsidig betraktning som ivaretar denne rett også for etterleken." Dette kan sies å være vårt konstitusjonelle synspunkt, som prøves i Oslo tingrett 14.11.2017. Det er Greenpeace og Natur og Ungdom som saksøker staten fordi de mener regjeringens vedtak om utvinningstillatelse i Arktis (23. konsesjonsrunde) er grunnlovsstridig, og legger til rette for mer oljeutvinning i Arktis.

Fra disse utvalgte eksemplene på ulike stemmer med ulike interesser over til de mer språkvitenskapelige og diskursanalytiske spørsmålene LINGCLIM-gruppen har arbeidet med. Vårt overordnede teoretiske rammeverk har vært den skandinaviske teorien om språklig polyfoni, eller flerstemmighet, kjent under kortnavnet ScaPoLine (Nølke, Fløttum, Norén 2004). Teorien bygger på oppfatningen om at det talende subjekt kan inkludere flere stemmer i en og samme ytring, som knyttes sammen gjennom ulike relasjoner. Et klassisk eksempel er gjengitt tale, eller sitering, hvor en stemme gjengir en annen stemme, som i "'Klimaendringer er ikke menneskeskapt', hevder Klimarealistene." Et annet eksempel på opplagt polyfoni finner man i bruken av polemisk nekting, som gjennom "ikke" i det foregående eksemplet, hvor et underliggende synspunkt tilbakevises (her: 'klimaendringer er menneskeskapt'). Fordelen ved denne teorien er at den bidrar til å avdekke implisitte stemmer i en mer eller mindre skjult språklig interaksjon, som i følgende eksempel (hentet fra Klimameldingen, Meld. St. 21,2012): "Norge vil fortsette å være ledende i klimaforhandlingene." Gjennom bruk av verbet 'fortsette' påstås det her at Norge har vært, Norge er og Norge vil fortsette å være 'ledende i klimaforhandlingene' (i språkvitenskapelige termer dreier det seg om en presupposisjon). Med dette analyseapparatet kan vi trenge dypt inn i språkbruken, avdekke skjulte synspunkter og påvise ulike relasjoner mellom den talendes og de andres synspunkter (relasjoner som enighet, innrømmelse, avvisning, m.fl.) Dette bidrar til både en beskrivelse og forståelse av kompleksiteten i klimadebatten.

Videre er det mange enkeltord og uttrykk som er interessante og som kan peke på ulike områder klimadebatten beveger seg inn på. Blant annet

har det vært naturlig å studere bruken av uttrykk for sikkerhet og usikkerhet knyttet til klimaspørsmålet, og ikke minst i forbindelse med årsakene til klimaendringer. I vitenskapelig sammenheng brukes for eksempel adjektivet 'sannsynlig' ('likely' på engelsk i IPCCs terminologi) med en presis kvantitativ betydning (lik eller mer enn 66 % sannsynlighet). Men hvordan tolkes 'sannsynlig' i dagligtale, mellom ikke-eksperter; hvor sannsynlig er sannsynlig? (Fløttum 2013a; Fløttum & Dahl 2014). Det er et viktig spørsmål når utsagn som det følgende tolkes: "Det er sannsynlig at havnivået vil stige i Bergen med mellom 20 og 80 cm innenfor de kommende 100 år." Videre er det mange verdiladede eller følelseladede uttrykk som brukes i klimadebatten, uttrykk knyttet til sinne, frykt, tristhet, oppgitthet, håp. Metaforer har også fått en viktig plass; i klimasammenheng har for eksempel metaforer knyttet til krig og sykdom (feber) vært mye brukt. Videre ser vi at nyord eller nye ordsammensettinger dannes. Kollegaer i Storbritannia har sett på sammensettinger med 'carbon' og viser til eksempler som 'carbon footprint', 'carbon tax', 'carbon diet', 'carbon sinner'. Disse sammensettingene viser hvordan klimaspørsmålet beveger seg inn på nye områder (økonomi, mat, tro/religion) (Koteyko et al. 2010). I norsk har vi fått en del nye sammensettinger med 'klima', som i 'klimanøytral', 'klimasmart', 'klimaforlik', og til og med 'klimaordfører'.

Like viktig som å se på enkeltord og uttrykk er det å se på helheten i tekster og taler, hvordan ord knyttes sammen i setninger, og hvordan setninger knyttes sammen til helhetlige fremstillinger. Da er det også interessant å studere hvilke perspektiver som teksten rammes inn i. Dette dreier seg om det man kaller 'framing' i engelskspråklig sammenheng. Det underliggende utgangspunktet for framing-analyser er at en sammenhengende fremstilling (for eksempel en politisk tale) vektlegger noen aspekter til fordel for andre (Nisbet & Newman 2015). Det dreier seg om hvilken betydning ordvalg har, og hvordan ulike perspektiver kan dominere og slik også influere på folks oppfatninger. For klimaspørsmålet er dette særlig relevant ettersom det er så mange interesser involvert. En mye brukt definisjon på slik "innramming" er den Entman (1993) har formulert slik: "To frame is to select some aspects of a perceived reality and make them more salient in a communicating text, in such a way as to promote a particular problem definition, causal interpretation, moral evaluation, and/or treatment recommendation for the item described." Denne teoretiske innfallsvinkelen er benyttet i stor grad innen medieforskning. Som eksempel kan nevnes James Painters (2013) store undersøkelse av hvordan klimaspørsmålet blir dekket i media innen seks forskjellige land (Australia, Frankrike, India, Norge, Stor-

britannia, USA). Konklusjon av studien er at det er særlig tre perspektiver som dominerer: katastrofe, usikkerhet og mulighet. Siden 2013 har dette endret seg mye, og vi ser nå mer og mer av at klimasaken og særlig spørsmålet om løsninger blir fremstilt med perspektiver knyttet til livsstil og måter å leve på (Fløttum 2017b; Tvinnereim & Fløttum 2015; Tvinnereim et al. 2017). Før jeg forlater denne innfallsvinkelen, nevner jeg den særegne norske rammen: "Lille Norge". Den ser vi eksempler på i ulike sammenhenger. Den brukes positivt og til dels normativt for å uttrykke at "Lille Norge, med sine ressurser, bør gå foran i klimasaken som et godt eksempel"; men den brukes også negativt som i "Lille Norge kan ikke redde verden". Slike utsagn gir et viktig bilde av ulike oppfatninger i Norge.

For å studere helhetlige fremstillinger har vi også brukt narrativ teori for å undersøke hvordan tekster eller taler konstruerer en fortelling, rundt klimaspørsmålet som en komplikasjon og med eventuelle løsninger. Her er gjerne ulike aktører involvert, som får forskjellige roller som 'helter', 'syndebukker' eller 'ofre' (Fløttum 2013b; Fløttum & Gjerstad 2013, 2016). Et eksempel på en slik analyse kan være den vi gjennomførte på to norske stortingsmeldinger (Fløttum & Espeland 2014): Meld. St. 7 (2011–2012) *Nordområdene. Visjon og virkemidler* ("Nordområdemeldingen") og Meld. St. 21 (2011–2012) *Norsk klimapolitikk* ("Klimameldingen"). På spørsmålet om hvilke eller hvor mange fortellinger vi finner her, ga analysen oss et svar som pekte på minst to fortellinger. Stortingsmeldingene fremstiller en dobbelkultur: Norge som miljø- og klimaforkjemper og Norge som stor olje- og gassprodusent. For Klimameldingen kan analysen oppsummeres slik: Den gjengir en "fortelling" som handler om å takle klimaendringene; rike industrialiserte land er ansvarlige "skurker", deriblant Norge. Men Norge får også en "helterolle" ved at landet fremstilles som en leverandør av olje/gass til områder i verden som ikke har like lett tilgang på energi som vi har. Nordområdemeldingen konstruerer også en "fortelling" hvor klimaendringer blir tatt på alvor, men her finner vi en særlig vektlegging av muligheter for verdiskaping og ny økonomisk virksomhet, blant annet knyttet til petroleumsutvinning. Ismeltingen og åpning av havområder bidrar til dette. Et interessant spørsmål vil være hvilken påvirkning to så forskjellige fremstillinger, publisert samme år, kan ha på folks meninger og oppfatning av klimaspørsmålet (se også Fløttum & Dahl 2012).

Både i vitenskapelig og politisk sammenheng er man opptatt av hva klimaendringene vil bety for fremtiden, og for kommende generasjoner, og særlig hva de unge tenker om spørsmålet. Dette har vi i LINGCLIM-gruppen også studert fra ulike vinkler (Fløttum et al. 2014). Her skal jeg nevne en

undersøkelse vi gjorde i 2013 av oppfatningene om fremtiden blant vel 200 elever fra videregående skole (Fløttum, Dahl & Rivenes 2016). Vi viste dem tre tegninger som illustrerer 1) en fullstendig ødelagt fremtid, 2) en teknologisk fikset fremtid og 3) en grønn ”tilbake-til-naturen”-fremtid. Vi spurte dem hvilket av disse de mente var mest sannsynlig som et bilde på verden om 30 år. Resultatet var entydig; de stemte på det tekno-fiksede fremtidsbildet. Om enn også noe bekymret, ga elevene uttrykk for en klart optimistisk holdning med sterk tro på teknologi.

Vi har også interessert oss mer generelt for hvordan norske borgere forstår og hva de tenker om ulike spørsmål knyttet til klimasaken. Slike undersøkelser har flere ganger vært gjennomført ved hjelp av det forskningsbaserte Norsk Medborgerpanel, del av infrastrukturen DIGSSCORE, utviklet ved Universitetet i Bergen (<http://digsscore.uib.no/>). I undersøkelsene har vi variert mellom lukkede spørsmål (med oppgitte svaralternativer) og åpne spørsmål, der deltakerne i undersøkelsen kan svare helt fritt og så langt de måtte ønske. Våre erfaringer er at de åpne spørsmålene gir oss et særlig rikt og nyansert språkmateriale (Tvinnereim & Fløttum 2015). Et eksempel på et spørsmål av denne typen er ”Når det gjelder klimaendringer, hva mener du bør gjøres?”. Vi stilte spørsmålet i to representative undersøkelser gjennomført i 2015, og fikk et omfattende språklig materiale med nordmenns fritt formulerte tanker og oppfatninger om løsninger på klimaspørsmålet: 4634 svar, totalt 93 952 ord; svarlengden varierte fra 1 til 146 ord. Resultatet av analysen viser at, bortsett fra dem som avviser spørsmålet, mener nordmenn at følgende områder er viktigst i ”klimakampen” (i rangert rekkefølge): Transport, energiomstilling, utslippsreduksjoner, internasjonalt samarbeid og livsstilsendring. I tillegg kom generell politisk styring (mer om resultatene i Tvinnereim et al. 2017). For en språkviter er det interessant å se nærmere på svarenes form; de kan nemlig også si noe om respondentenes engasjement i spørsmålet. Her følger noen eksempler.

Enkelte utfordrer spørsmålets underliggende påstand om at noe må gjøres ved kun å svare med enkeltord som ”Ingenting!”. Andre avviser spørsmålet på denne måten: ”Klimaendringer har med syklus å gjøre. Verden endrer seg, uten at det er mye vi kan gjøre med det.” Eller de latterliggjør Norges rolle: ”Bitte lille Norge skal liksom gå frem som ’et godt eksempel’ hos resten av verden. What a joke!” Men det store flertallet svarer utfyllende på spørsmålet, gjerne i form av en liste med prioriterte tiltak, som her: ”Redusere utslipp. Bedre tilgang på offentlig kommunikasjon. Redusere energiforbruk.”

Særlig interessante var de lengre svarene som ofte utgjorde engasjerte ”fortellinger” i diskusjon med andre, implisitte stemmer. Her er et eksempel

på et svar, som viser (deler av) en underliggende narrativ struktur:

Det er industrien som i størst grad påvirker klimaet, ikke oss privatpersoner. I-land må gå foran! Å skattlegge u-land like hardt som i-land, er ikke en rettferdig løsning i kampen mot de høye Co² utslippene. U-land har ikke mulighet til å kjøpe Co² kvoter fra andre land, slik som Norge og andre hyklerske land gjør. G20 landene må komme sammen om å begrense Co² utslippene. Det hjelper ikke om vesten kutter når Asia ikke deltar. For å hindre økonomisk stagnasjon i dagens u-land så kan vi i vesten ikke forlange samme kutt i Co²! Det kreves tross alt høyt utviklet teknologi, noe som u-land ikke har, for å begrense høye utslipp.

Svaret utgjør en relativt enkel narrativ linje med, kort sagt, den underforståtte komplikasjonen i spørsmålet (noe må gjøres); deretter en mulig reaksjon hvor industrialiserte eller G20-land tar initiativet, som skal lede til en løsning med begrensning av utslipp av klimagasser. Men svaret er også komplekst i den forstand at respondenten engasjerer seg i en form for dialog eller diskusjon med alternative eller konkurrerende fortellinger. Dette vises gjennom blant annet ulike markører av polyfoni, som den polemiske nektingen 'ikke' som bidrar til å avvise et underliggende synspunkt (som i "Det hjelper ikke om vesten kutter ..." fra svareksemplet ovenfor). Slik går det strukturelt enkle narrativet inn i en flerstemmig diskusjon og avviser andre og alternative synspunkter. Respondenten presenterer sin egen posisjon i saken ved å plassere seg argumentativt til andres posisjoner, og som implisitt peker på ofre og syndebukker. Dette er nok et eksempel på klimadebattens flerstemmighet.

Som avslutning vil jeg gjerne peke på at klima som tema utvikler seg i langt flere former enn de faglige, vitenskapelige og politiske sjangrene som jeg har hentet eksempler fra i dette foredraget (Moser 2016). Klima er allerede et viktig tema i ulike typer skjønnlitteratur (Johns-Putra 2016) og er i ferd med å innta en viktig plass innen teater, film, musikk, dans, billedkunst og kunstinntallasjoner (Saab & Fløttum 2016, norsk dokumentarfilm). Dette sier noe om hvor omfattende denne samfunnsutfordringen oppleves å være og i hvilken grad den berører holdninger og følelser langt utover det rent vitenskapelige. Som et eksempel kan nevnes forestillingen "Moana – The rising of the sea", utviklet i et samarbeid mellom prosjektet ECOPAS ved Universitetet i Bergen og University of the South Pacific. Forestillingen ble vist under Fests spillene i Bergen i 2015 – en dramatisk historie fremstilt gjennom tale, sang, musikk og dans av men-

nesker fra små øystater i Stillehavet, som trues av stigende havnivå. Dette vitner om noe av diversiteten i den menneskelige dimensjonen av klimaendringene – en diversitet i språkbruk, tekst, tale, kultur, kunst, følelser og interesser, og som inviterer til nye forskningsoppgaver innen humanistiske og samfunnsvitenskapelige disipliner.

Takk for oppmerksomheten!

Referanser

- Entman, R.M. 1993. "Framing: Toward clarification of a fractured paradigm." *Journal of Communication* 57(1): 51–58.
- Fløttum, K. 2013a. "Représentation linguistique d'incertitude dans le discours du changement climatique." In: Norén, C., Jonasson, K., Nølle, H., Svensson, M. (eds.), *Modalité, évidentialité et autres friandises langagières*. Bern: Peter Lang, 135–150.
- Fløttum, K. 2013b. "Narratives in Reports about Climate Change." In: Gotti, M., Guinda, C.S., (eds.), *Narratives in Academic and Professional Genres*. Bern: Peter Lang, 277–292.
- Fløttum, K. 2016. "Linguistic Analysis Approaches for Assessing Climate Change Communication." In: *Climate Science: Oxford Research Encyclopedias*. Oxford: Oxford University Press. DOI: 10.1093/acrefore/9780190228620.013.488 ->
- Fløttum, K. (Ed.) 2017. *The role of language in the climate change debate*. New York/London: Routledge.
- Fløttum, K. 2017a. "Language and climate change." In: Fløttum, K. (ed.) *The role of language in the climate change debate*. New York/London: Routledge, 1–10.
- Fløttum, K. 2017b. "Willingness of action." In: Fløttum, K. (ed.) *The role of language in the climate change debate*. New York/London: Routledge, 113–129.
- Fløttum, K., Dahl, T. 2012. "Different Contexts, Different 'Stories'? A Linguistic Comparison of Two Development Reports on Climate Change." *Language & Communication* 32(1), 14–23.
- Fløttum, K., Dahl, T. 2014. "IPCC communicative practices: A linguistic comparison of the Summary for Policymakers 2007 and 2013." *The LSP Journal – Language for special purposes, professional communication, knowledge management and cognition* 5(2), 66–83.
- Fløttum, K., Dahl, T., Rivenes, V. 2016. "Young Norwegians and their views

- on climate change and the future: Findings from a climate concerned and oil rich nation.” *Journal of Youth Studies*. <http://dx.doi.org/10.1080/13676261.2016.1145633>
- Fløttum, K., Espeland, T.J. 2014. ”Norske klimanarrativer – hvor mange ’fortellinger’”? En lingvistisk og diskursiv analyse av to norske stortingsmeldinger”, *SAKPROSA* 6(4), 1–18.
- Fløttum, K., Gjerstad, Ø. 2013. ”Arguing for climate policy through the linguistic construction of Narratives and voices: the case of the South-African green paper ’National Climate Change Response’.” *Climatic Change* 118 (2), 417–430. doi: 10.1007/s10584-012-0654-7.
- Fløttum, K., Gjerstad, Ø. 2016. Narratives in climate change discourse. *WIREs Clim Change* 2017, 8:e429. doi: 10.1002/wcc.429
- Fløttum, K., Gjesdal, A.M., Gjerstad, Ø., Koteyko, N., & Salway, A. 2014. ”Representations of the future in English language blogs on climate change”. *Global Environmental Change*, 29, 213–222.
- Hulme, M. 2009. *Why We Disagree About Climate Change*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Johns-Putra, A. 2016. ”Climate change in literature and literary studies: From cli-fi, climate change theater and ecopoetry to ecocriticism and climate change criticism.” *WIREs Climate Change* 7:266–282. doi: 10.1002/wcc.385.
- Koteyko, N., Thelwall, M., Nerlich, B. 2010. ”From carbon markets to carbon morality: creative compounds as framing devices in online discourses on climate change mitigation.” *Science Communication* 32 (1) 25–54.
- Moana, The Rising of the sea. 2015. Accessed September 25, 2017. <https://www.youtube.com/watch?v=PCc6u-VBIaw>
- Moser, S.C. 2016. ”Reflections on Climate Change Communication Research and Practice in the Second Decade of the 21 st Century: What More Is There to Say?” *WIREs Climate Change*. doi: 10.1002/wcc.403.
- Nerlich, B., Koteyko, N., Brown, B. 2010. ”Theory and language of climate change communication.” *WIREs Climate Change* 1(1): 97–110.
- Nisbet, M.C., Newman, T.P. 2015. ”Framing, the media, and environmental communication.” *The Routledge Handbook of Environment and Communication*, edited by Anders Hansen and Robert Cox. London: Routledge.
- Nølke, H., Fløttum, K., Norén, C. 2004. *ScaPoLine. La théorie scandinave de la polyphonie linguistique*. Paris: Kimé.
- O’Brien, K. 2015. ”Political agency: The key to tackling climate change.”

- Science* 350 (6265):1170–1171. DOI: 10.1126/science.aad0267
- Painter, J. 2013. *Climate Change in the Media: Reporting Risk and Uncertainty*. London: Palgrave Maxmillan.
- Palsson, G. et al. 2013. "Reconceptualizing the 'Anthropos' in the Anthropocene: Integrating the social sciences and humanities in global environmental change research." *Environmental Science & Policy* 28: 3–13.
- Saab, A., Fløttum, K. 2016. "Når vi snakker om klima". Dokumentarfilm om LINGCLIM-prosjektet. Oslo/Bergen: 1001Films. Tilgjengelig her: <https://vimeo.com/156709674> I engelsk versjon, "Talking about climate": vimeo.com/178449717
- Tvinnereim, E., Fløttum, K. 2015. "Explaining topic prevalence in answers to open-ended survey questions about climate change." *Nature Climate Change* 5,744–747. doi:10.1038/nclimate2663.
- Tvinnereim, E., Fløttum K., Gjerstad, Ø., Johannesson, M.P., Nordø, Å.D. 2017. Citizens' preferences for tackling climate change. Quantitative and qualitative analyses of their freely formulated solutions. *Global Environmental Change*, 46, 34–41. doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2017.06.005